

Katri Talaskivi

Ylirajaisuuden ulottuvuuksia Tanya Tynjälän ja Lee David Rodgersin kirjailijantyössä

Mikä saa kirjailijan kirjoittamaan? Ennen kaikkea: mikä saa kirjailijan kirjoittamaan, vaikka työtä joutuisi tekemään ympäröivän kirjallisuusinstituution marginaalissa, valtakieliseltä lukijakunnalta piilossa?

Suomi on monikielistynyt nopeasti 1980- ja 1990-lukujen vaihteesta alkaen, ja erityisesti 2000-luvulla myös muiden kuin suomen- ja ruotsinkielisten kirjailijoiden määrä on lisääntynyt nopeasti (Nissilä 2016). Eri arvioiden mukaan Suomessa asuu joitakin kymmeniä kirjailijoita, jotka ilmoittavat äidinkielenkseen jonkin muun kuin suomen, ruotsin tai saamen ja jotka työskentelevät aktiivisesti kirjailijoina (ks. esim. Nissilä 2016, 19). Moni heikon sananvapaustilanteen vuoksi kotimaastaan muuttava kirjailija on kokenut suomalaisen yhteiskunnan turvallisiksi ympäristöksi jatkaa työtä, joka kotimaassa olisi joko alistettava sensuurille tai jonka jatkamisesta seuraisi turvallisuusuhka ainakin kirjailijalle itselleen, mahdollisesti myös tämän läheisille, tai joka olisi yksinkertaisesti lopetettava. Toisaalta Suomen muunkielisissä kirjailijoissa, kuten muissakin maahanmuuttajaryhmissä, on suuri osa heitä, jotka ovat muuttaneet Suomeen opiskellakseen, työskennelläkseen tai perustaakseen täällä perheen. Niinpä muunkielisten kir-

jailijoiden ”ryhmä” on oikeastaan ryhmä vain silloin kun sitä tarkastellaan suomalaisen, suomen- ja ruotsinkielisen kirjallisuusinstituution näkökulmasta. Todellisuudessa kyse on heterogeenisestä joukosta kirjailijoita, joille ainoa yhdistävä tekijä on ammattimainen suhtautuminen fiktion tai runouden kirjoittamiseen.

Tämä artikkeli on osa väitöstutkimusta, jossa on karotoitettu äidinkieleltään muiden kuin suomen-, ruotsin- ja saamenkielisten kirjailijoiden kohtaamia haasteita suomalaisella kirjallisuuden kentällä. Yksi kirjailijoiden kohtaama keskeinen haaste on tulla nähdyksi ammattilaisena ammatissa, jossa myös valtakielisten, myyntituloilla mitaten menestyneiden kirjailijoiden on asetettava ammattilaisuutensa arvoaltaisten taiteilijajärjestöjen tai laajemmin ymmärretyn kulttuurieliitin arvioitavaksi (ks. esim. Hiilamo 2018; Spåra 2017; Saarikoski 2020) ja jossa pienet kansalliskielet ovat koko suomalaisen kirjallisuuden olemassaolon ajan tarjonneet kirjallisuuden portinvartijoille mahdollisuuden vartioida instituution rajoja muilta kuin suomeksi ja ruotsiksi kirjoittavilta.

Tämä artikkeli kuvaa kahden tapausesimerkin kautta sitä, miten Suomessa asuvat, muilla kuin kansalliskielillä kirjoittavat kirjailijat voivat motivoida tapaansa tehdä työtä, vaikka se asettaisi heidät asuinmaansa kirjallisuuden marginaaliin, sekä sitä, millaisiin ympäristöihin kirjailijat kokevat työnsä kautta kuuluvansa. Kirjailijoihin, joiden työskentelyyn liittyy kieli- tai valtionrajojen ylityksiä, on viimeaikaisessa tutkimuksessa (ks. erityisesti Nissilä 2016) viitattu yllirajaisina kirjailijoina, jos kohta määritelmää on myös kyseenalaistettu (Grönstrand et al. 2016, 21) sen laajuudesta ja kaikenkattavuudesta johtuvan epätarkkuu-

den vuoksi. Tässä artikkelissa pohdin myös ’ylirajaisuus’-käsitteen mahdollisuuksia aiheena olevien kirjailijoiden työn kuvaamisessa.

Käsittelen tutkimuskysymyksiä kysely- ja haastatteluaineiston perusteella. Toinen kirjailijoista on Perun Callaossa syntynyt, Ranskan ja Filippiinien kautta Suomeen lähes kaksikymmentä vuotta sitten asettunut scifi- ja nuortenkirjailija Tanya Tynjälä, joka kirjoittaa espanjaksi. Toinen on Englannin Manchesterista Helsingin kautta Inariin päätynyt lastenkirjailija ja kuvittaja Lee David Rodgers, joka on julkaissut kuusi kaksikielistä kuvakirjaa. Artikkelini pohjautuu kirjailijoiden vuonna 2017 antamiin kyselyvastauksiin ja henkilökohtaiseen haastatteluun sekä keväällä 2019 käytyihin täydentäviin sähköpostikeskusteluihin. Olen valinnut tämän artikkelin aineistoksi juuri Tynjälän ja Rodgersin haastattelut, koska ne valottavat erityisen hyvin niitä kysymyksiä, joita tässä artikkelissa haluan käsitellä: molempien haastatteluissa tulevat vahvasti esille ne syyt, joiden vuoksi haastatellut ovat päätyneet tekemään kirjailijan työtä; molempien haastateltavien työskentely ja kuulumisen kohteet ovat ylirajaisia mutta toisaalta heidän työskentelytapojensa keskinäinen erilaisuus saa pohtimaan, onko ’ylirajaisuuden’ käsite kattavuudessaan lainkaan riittävän tarkka kuvaamaan muiden kuin suomen-, ruotsin- ja saamenkielisten kirjailijoiden asemaa.

Valitsemalla artikkeliini tapauksiksi kaksi julkaisuymäristöiltään varsin erilaista kirjailijaa, joista toisen lähin kuulumisen kohde on äärimmäisen paikallisesti rajattu inarinsaamelainen yhteisö ja toisen pitkälti maantieteellisistä rajoista riippumaton, virtuaalinen scifi-fandom, pyrin vastaamaan tutkimuskysymyksiini, jotka ovat

1. Miten kirjailijoiden kertomukset kasvamisesta ammattiinsa ja siihen motivoivista tekijöistä suhteutuvat heidän nykyisiin toimintaympäristöihinsä?
2. Millaisia välineitä yllirajaisten kirjailijoiden työtä kuvailevat, viime vuosien tutkimuksessa esitetyt käsitteet tarjoavat ilmiön kuvaamiseen?

Sekä Tynjälä että Rodgers kuuluvat Suomessa asuvien, muiden kuin suomen- tai ruotsinkielisten kirjailijoiden ryhmään, johon vielä 2000-luvun alun tutkimuksessa viitattiin maahanmuuttajakirjailijoiden joukkona ja joihin on sittemmin viitattu myös muun muassa uussuomalaisina kirjailijoina (näistä käsitteistä enemmän esim. Nissilä & Rantonen 2013, 56; Rantonen 2010, 167), ja jonka olemassaolo perustuu siihen, että heitä katsotaan suomalaisen kirjallisuusinstituution näkökulmasta. Omassa tutkimuksessa (Talaskivi 2020a, Talaskivi 2020b) olen viitannut heihin 'muunkielisinä' kirjailijoina. Olen päätenyt tähän ratkaisuun tehdäkseen selväksi tutkimukseni katseen suunnan, joka määrittää myös tutkimuksen painotusta: toimin väistämättä kieli- ja kulttuuritaustani ja koulutukseni myötä suomalaisen kirjallisuusinstituution sisällä, ja ryhmä, jota tutkin, on olemassa vain sillä perusteella, että heidän kielensä ovat muita kuin edustamani instituution valtakieliä.

En käsittele kirjailijoiden tuotannon sisältöä, vaan lähtökohtani on kirjallisuussosiologinen. Artikkelin aluksi esittelen aineistoni, minkä jälkeen kuvaan ensin Tanya Tynjälän ja sitten Lee David Rodgersin kirjailijan ammattiin johtaneita ja sen toteutumistapaa määrittäneitä tapahtumia. Vasta sen jälkeen siirryn käsitteiden pohdintaan sekä aineistosta ja teoriasta tekemiini päätelmiin.

AINEISTO JA TUTKIMUSPROSESSI

Väitöskirjakokonaisuudessa käsittelem Suomessa asuvien ja työskentelevien äidinkieleltään muiden kuin suomen-, ruotsin- tai saamenkielisten kirjailijoiden asemaa ja työskentelyn ehtoja nykyisessä kotimaassaan. Koko tutkimushanketta varten toimitin vuonna 2017 laadullisen, sekä strukturoituja peruskysymyksiä että avoimia kysymyksiä sisältävän kyselyn tai linkin internetkyselyyn postitse, sähköpostilla tai henkilökohtaisesti 77 kirjailijalle, joiden yhteystiedot hankin kustantajien, Taiteen edistämiskeskuksen hakemusarkiston sekä kirjallisuuden monikielisyttä edistävän Sivuväli-hankkeen kautta sekä myöhemmin lumipallogen menetelmän avulla. Kriteerinä vastaajaksi hyväksymiselle oli vastaajan oma määrittely kirjoittamisensa ammattimaisuudesta. Kyselyyn oli mahdollista vastata suomeksi, englanniksi, espanjaksi, venäjäksi tai arabiaksi, ja siihen vastasi 31 itsensä kirjailijaksi identifioivaa henkilöä. Syventääkseni kyselyvastauksista saamaani tietoa haastattelin syksyllä 2017 yhtätoista vastaajaa, ja kahta haastatteluista olen hyödyntänyt tässä artikkelissa. Lisäksi olen käynyt Tynjälän ja Rodgersin kanssa keväällä 2019 sähköpostikirjeenvaihtoa, joka on ollut tarpeen aineiston täydentämiseksi.

Aikaisemmissa, koko aineistoon pohjautuvissa, artikkeleissani olen pohtinut kirjailijoiden esittämiä syitä työskentelykielivalintoihinsa sekä verrannut kirjailijoiden näkemyksiä suomalaisen taidetoimikuntajärjestelmän tapaan määrittellä ammattikirjailija (Talaskivi, 2020a; Talaskivi 2020b). Näiden artikkelien avulla olen pyrkinyt tarkentamaan katsetta suomalaista ammattikirjailijuuutta määrittäviin rajoihin, jotka meille valtakielisille saattavat jäädä nä-

kymättömiksi tai ainakin itsestään selviksi.

Kummankin tämän artikkelin kirjailijan pääasiallinen yleisö on jokin muu kuin suomalaisen kirjallisuuden oletettu yleisö, ja kummankin tärkein julkaisukanava on jokin muu kuin Suomessa toimiva suomen- tai ruotsinkielisiä painotuotteita kustantava, kaupallisin ehdoin toimiva kirjankustantamo. Rodgersin julkaisukielen, genren ja julkaisijan valinta kuitenkin sitovat hänet väistämättä paitsi englanninkielisen maailman kirjalliseen marginaaliin, myös erittäin paikalliseen, yhden lappilaisen paikkakunnan yhteisöön. Tynjälän vastaavat valinnat liittävät hänet osaksi maailmanlaajuista espanjankielistä scifi-fandomia – sen lisäksi, että hän paikallisesti kuuluu Helsingin Kirjailijoihin.

Tutkimuseettisistä syistä sekä Tanya Tynjälällä että Lee David Rodgersilla on ennen artikkelin julkaisemista ollut mahdollisuus tutustua sen sisältöön ja esittää halutessaan korjauksia.

TIE KIRJAILIJAKSI: TANYA TYNJÄLÄ

Tanya Tynjälä on Suomessa vuodesta 2000 asunut perulais-syntyinen scifikirjailija. Tynjälän nuortenkirjoja on julkaissut kolme latalaisamerikkalaista kustantamoa: Editorial Norma, Editorial Micropolis sekä Edita el Gato descalzo. Lisäksi hänen scifi-novellejaan on julkaistu antologioissa Perun lisäksi Kanadassa, USA:ssa, Argentiinassa, Saksassa, Bulgariassa ja Espanjassa. Suomessa Tynjälän novelleja on julkaistu suomeksi Aviador Kustannuksen Suomalaisia saunanovelleja -antologiassa (Tompuri, 2017) sekä espanjaksi ja englanniksi Lecti Book Studion julkaisemassa *Maailma*

kotona. Kohtaamisen opas -kokoelmassa (Domokos et al., 2016). Tynjälän teoksia käytetään latinalaisen Amerikan maissa koulujen kirjallisuusopetuksessa.

Tynjälä kertoo kasvaneensa Perun rannikolla perheessä, jossa arvostettiin taidetta ja kulttuuria, ja hänen ensimmäiset idolinsa olivat kirjailijoita. Tynjälän mukaan hänen kiinnostuksensa fantasiaa ja science fictionia kohtaan heräsi kuitenkin hänen perulaisten isoäitiensä tarinoiden pohjalta: etenkin Amazonin alueella eläneen isoäidin tarinat sitoivat Tynjälän jo lapsena latinalaisamerikkalaiseen maagisen realismin perinteeseen.

If somebody died and something happened in the home, there was always my grandmother saying: “Oh yes, it is the ghost of this one” [...]. That was my surrounding as a little girl. (Tynjälä 2017b.)

Kirjojen ja kirjallisuuden pariin häntä ohjasivat isän ystävät, joiden kanssa Tynjälä vaihtoi kiinnostavia kirjoja ja keskusteli niistä. Tynjälä pitää tärkeimpänä vaikuttimena kirjailijanuransa alulle kotinsa avointa ilmapiiriä, jossa isä halusi altistaa lapsensa niin taiteellisille kuin tieteellisillekin vaikutteille.

Kirjailijan työ kiinnosti Tynjälää jo lapsena, mutta samaan aikaan hän kertoo ymmärtäneensä varhain, ettei kirjailijan työllä elä. Siksi hän opiskeli ranskan kielen opettajaksi, ammattiin, jossa hän saattoi edelleen olla tekemisissä kirjoittamisen kanssa. Hiukan yli kaksikymmenvuotiaana hän näytti kirjoittamiaan tekstejä kustantamossa työskentelevälle tuttavalleen, joka rohkaisi häntä kirjoittamaan pitempiä tekstejä flash fictionin, “mikronovellien”, sijaan,

auttoi luomaan kontakteja ja ohjasi työpajoihin keskustelemaan teksteistä. Kirjailijanuransa hän katsoo alkaneen kirjoituskilpailusta, johon hän lähetti käsikirjoituksen.

I trust life, maybe because I am a believer. I said to myself: if it is good enough, something is going to happen. If it is not good enough, it doesn't matter. I am still going to write for me because it is a way to express myself but I am going to stop trying to be a writer. [...] There were six finalists and I was one of them, and then I realised, OK, that means that I am really good at that and I am going to do it seriously. So that first manuscript was published in Peru. (Tynjälä 2017b.)

Ennen asettumistaan perheensä kanssa Suomeen Tynjälä ehti asua Ranskassa ja Filippiineillä, ja hän kokee kosmopoliitin elämänhistorian määrittävän itseään enemmän kuin muodollisen kansalaisuuden. Syy siihen, että Tynjälä perheineen päätyi asumaan juuri Suomeen, liittyy perheeseen, affektiivisen ja sosiaalisen kuulumisen kohteeseen.

I married a Finn so we moved here. It wasn't even a decision. [...] I met him in Peru and we could continue in Peru, but let's say we were part of an elite that is not the reality for the Peruvian people. We decided that we didn't want our daughters to have this idea in mind that when you have money you can do whatever you want. (Tynjälä 2017b.)

Kumpikin tässä artikkelissa esiintyvä kirjailija työskentelee noin kahden Suomessa asutun vuosikymmenen jälkeen edelleen äidinkielellään, kuten valtaosa Suomen muunkie-

lististä kirjailijoista (Talaskivi 2020a). Pääosa vuonna 2017 tekemäni kyselyyn vastanneista äidinkielellään kirjoittavista muunkielisistä kirjailijoista ilmoitti, että työskentelykielen valinta on ollut itsestään selvä: yleisin perustelu tälle valinnalle on kokemus äidinkielen ilmaisuvoimaisuudesta ja sen suomasta liikkumavapaudesta. Etenkin espanjan ja englannin kielillä kirjoittavat kirjailijat totesivat myös, että potentiaalinen lukijakunta on heidän kirjoituskielellään monikymmenkertainen verrattuna suomen- tai ruotsinkielisiin lukijakuntaan, mikä tekee äidinkielellä kirjoittamisesta mielekästä myös ammatillisesti. (Emt.)

Tynjälälle äidinkielen valinta on ollut itseäänselvyys siitä huolimatta, että hän hallitsee muitakin kieliä:

Työskentelen espanjaksi, koska se on äidinkieleni, yksinkertaisesti ja luonnollisesti. Suomessa asuminen ei ole vaikuttanut tähän mitenkään. En ole edes harkinnut kirjoittavani ranskaksi, vaikka hallitsen kielen hyvin. Yksinkertaisesti kirjoitan omalla kielelläni, piste. (Tynjälä 2017a.)

Tynjälälle kieli ei kuitenkaan ole niin suoraviivaisesti kuumumisen väline kuin suhde äidinkieleen antaisi olettaa. Hänelle poissaolo Suomesta osoitti, että tunne ”kotona olemisesta” ei sittenkään riipu ympärillä puhutun kielen hallitsemisesta.

When I arrived to Finland I was prepared for the cultural shock. But living here without speaking the language gave me the sensation of being just an outsider. I used to say that I was as a polite visitor in other people's house.

However when I went to live in the Philippines for 2

years, I realized that Finland was home, that I did not need to speak the language to feel secure, comfortable and to belong to a country and a culture. (Tynjälä 2019d.)

Tanya Tynjälä on työskennellyt koko uransa ajan espanjaksi, ja sen sijaan, että pyrki luomaan suhdetta erityisesti suomalaiseen kirjallisuusinstituutioon, hän näkee tavoiteltavampana englanninkieliset kirjamarkkinat. Tynjälä ei pohdi työskentelyvalintojaan kieli-, kulttuuri- tai identiteettipolitiikan kautta: hänelle kirjoittaminen on sisäsyntyinen tarve, espanjan kieli luonnollinen väline sen tekemiseen ja latinalainen Amerikka kyseenalaistamaton, kirjoituskielestä johtuva, ei tietoisesti valittu ydinmarkkina-alue. Yhteisö, jota Tynjälä kirjoittamisellaan tavoittelee, on kansainvälinen scifi-kirjallisuuden lukijakunta ja etenkin nuoret ja nuoret aikuiset.

Tynjälän työskentelyn yllirajaisuus näkyy yksinkertaisimmillaan juuri asuin- ja julkaisu ympäristöjen kieli- ja kulttuurirajojen ylittämisenä: yhteys kustantajaan ja lukijoihin on olemassa valtionrajoista riippumatta, kun siteenä toimii kieli. Toisaalta käännökset muille kielille mahdollistavat yhteydet myös lukijoihin, joiden kanssa suora viestintä ei ole mahdollista sähköpostin kautta. Luettelo Tynjälän teoksista ja novellien käännöksistä on liitteenä 1.

Tynjälän työskentelyn taustalla vaikuttavat moninaiset kuulumisen ja ei-kuulumisen yhteenkietoumat: halu tarjota omille lapsille mahdollisuus elää tasavertaisessa yhteiskunnassa ja toisaalta halu säilyttää työn kautta yhteys latinalaisamerikkalaiseen scifi-kirjallisuuteen; halu olla kuulumatta yhteiskuntaan, jossa raha määrittää mahdollisuudet esimerkiksi koulutukseen, ja sen hyväksyminen, että muu kirjoituskieli kuin suomi tai ruotsi merkitsee ulkopuo-

lisen asemaa suomalaisessa kirjallisuudessa.

Tynjälällä on vakiintunut asema yhtenä latinalaisen Amerikan tärkeistä scifi-kirjailijoista, vaikka merkittävä osa hänen lukijoistaan on nuoria. Hänen lukijakuntansa on maantieteellisesti kaukana Suomesta, ja kontaktit lukijoihin syntyvät pääasiassa sähköpostin kautta lukuunottamatta satunnaisia vierailuja latinalaisessa Amerikassa. Toisaalta hän on jäsenenä Helsingin Kirjailijoissa, suomalaisessa kirjailijayhdistyksessä.

Tynjälä toteaa kirjoittamisen olevan itselleen elintärkeä voimanhänke, jota hän tekisi riippumatta siitä, onko se ammatti vai ei. Kirjailijalle työn merkityksellisyys syntyy kuitenkin lopulta yhteyksistä lukijoihin:

I think when you see people reacting about what you write, for example young people writing to me saying how much they enjoy my book and how it has changed the way they see the world... it makes the loneliness, the long hours correcting, worth it. You really feel you are putting a little grain of sand in the beach of somebody. It is very rewarding. (Tynjälä 2019a.)

TIE KIRJAILIJAKSI: LEE DAVID RODGERS

Lee David Rodgers on Suomessa vuodesta 1996 asunut, Manchesterista Isosta-Britanniasta kotoisin oleva kuvittaja ja lastenkirjailija, jonka kuuteen kaksikielisenä julkaistuun kirjaan on tehnyt inarinsaamenkielisen käännöksen Petter Morottaja. Kirjat on julkaissut inarinsaamen asemaa edistävä yhdistys Anarâskielâ Servi ry., ja niitä käytetään oppima-

teriaalina muun muassa inarinsaamenkielisissä kielipesissä, joiden tavoitteena on tukea inarinsaamelaisten lasten kielinoppimista. Ylen saamenkielinen toimitus on esittänyt Rodgersin Sammeli-kirjasarjan pohjalta tehtyä lasten animaatioasarjaa. Luettelo Rodgersin julkaistuista teoksista on liitteessä 2.

Lee David Rodgers kertoo kasvaneensa tavallisessa työväenluokan perheessä Manchesterissa, eikä kirjallisuus ollut läheisten aikuisten kautta läsnä Rodgersin elämässä. Rodgers kertoo eläneensä – ja elävänsä yhä – ”pää pilvissä” ja kokeneensa siksi kuulumattomuuden tunnetta työväenluokkaisessa ympäristössään. Myöhemmin sama tunne toistui kouluympäristössä.

So I always kind of felt out of place, like, because I had my head up in the clouds. I didn't know whether I wanted to be a writer... I was always into art. [...] So I never really had any kind of mentor, like my mom or my father or anybody I knew would be a writer or artist or anything like that. [...]

When I was young I read a lot, but at the same time [when I was 12 years old] the school lost its discipline and we had a lot of teachers that we didn't have any respect for and I lost any interest for school. And I lost any interest in reading at the same time as well. (Rodgers 2017b.)

Ei-kirjallisesta ympäristöstä huolimatta Rodgers kertoo lukeneensa lapsena paljon. Koulun jälkeen Rodgers työskenteli muun muassa lastenkodeissa, sairaalan lastenosastolla ja muissa lasten hoitolaitoksissa, mutta koska koulun viimeiset vuodet olivat sujuneet huonosti, kirjailijan työtä hän ei edes kuvitellut tekevänsä.

I was drawn to art and to helping people, working in children's homes and hospitals and that kind of thing. I never knew how to put those things together, apart from when I was decorating the children's wards. (Rodgers 2017b.)

Rodgers muutti alun perin Helsinkiin opiskelemaan yliopistossa, tapasi inarinsaamelaisen tulevan puolisonsa ja muutti myöhemmin Inariin. Puolisonsa ja lastensa kautta Rodgers kiinnostui inarinsaamen kielen asemasta ja päätyi kirjoittamaan ja kuvittamaan saamelaisesta Sammelista kertovia tarinoita englanniksi. Alun perin kirjojen oli tarkoitus toimia ennen kaikkea oppimateriaaleina inarinsaamelaisissa kielipesissä, ja niiden kääntäjäksi ryhtyi kirjailija, toimittaja ja opettaja Petter Morottaja, joka on myös Rodgersin kirjat julkaiseen Anarâskielâ Servin aktiivi. Koska toinen julkaisukielistä on englanti, kirjoja myydään myös matkailijoille ajatuksena levittää tietoa inarinsaamelaiden elämäntavasta ja hankkia varoja uusien oppimateriaalien tuottamiseen.

Rodgers ei ole harkinnut kirjoittavansa millään muulla kielellä kuin äidinkielellään englanniksi.

English is my mother tongue so it's natural for me to write in English. My mother tongue is a part of me. Studying Finnish though helps me to see English from a different perspective and think about things that I wouldn't normally think about such as grammar and where words might originate. (Rodgers 2017a.)

Rodgersin kirjoitusprosessi on alusta loppuun ylijäräinen

ja yhteisöllinen, sillä hän työskentelee yhdessä käännöksistä ja taitosta vastaavien inarinsaamenkielisten yhteistyökumppanien kanssa.

Once the story is written I discuss it with my wife who is Inari Saami, and a folklorist so she can help me with ideas. Then the story is sent to the translator who is also Inari Saami and he can make further suggestions that help construct the finished story. (Rodgers 2019a.)

Kirjailijan ja kääntäjän yhteiset monikieliset kirjoitusprosessit ovat väitöskirjani koko aineistossa harvinaisempia kuin prosessit, joissa monikielinen kirjailija itse kääntää teoksensa toisella kielellä julkaistavaksi. Esimerkki kirjoittajan ja kääntäjän yhteisestä kirjoitusprosessista on tammiukuussa 2020 ilmestynyt Katri Tapolan kirjoittama, Aya Chalabeen kääntämä ja Muhaned Durubin kuvittama suomen- ja arabiankielinen lastenkirja *Sinä sinä olet* (Tapola 2020). Vaikuttaisikin siltä, että kaksi- tai useampikielinen julkaiseminen on viime vuosina ollut tavallisempaa lastenkirjallisuudessa, runoudessa ja antologioissa (ks. esim. Forss 2018; Baghbani 2010; Sivunvalo 2014; vrt. Nissilä & Rantonen 2013, 67–68) kuin kertomakirjallisuudessa.

Saamelaiskirjallisuutta tutkineen Vuokko Hirvosen (2010, 90; 2020, 4) mukaan saamenkielisten lastenkirjojen julkaisutoiminta alkoi varsinaisesti 1970-luvun alussa, jolloin monet kirjailijat kokivat tehtäväkseen kirjoittaa äidinkieliä tarinoita lapsille, jotta kieli ja sen mukana rikas kulttuuriperinne ei katoaisi kokonaan. Myös Rodgersille työn kaksikielisuuden tärkein motivaatio on alusta alkaen ollut kielipoliittinen: koska inarinsaamelaista kulttuuria

ylläpitäviä lastenkirjoja tai oppimateriaaleja ei ole, jonkun on kirjoitettava niitä, vaikka kirjoittaja sitten olisi englantinkielinen. Rodgersin kirjailijantyön ylläpito toteutuu kielirajojen ylittämisen lisäksi myös kirjojen levityksessä: vaikka inarinsaami on erittäin paikallinen kieli, jota puhuu vain muutama sata henkeä Inarissa, kaksikieliset kirjat leviävät matkailijoiden mukana muille kielialueille. Tärkeä raja, jonka Rodgers toivoisi Sammeli-kirjojen avulla ylittävänsä, olisi kieliraja saamen ja suomen kielten välillä.

I think it would be extremely beneficial to have the books translated in Finnish. [...] If the indigenous language of Finland enjoyed a status like Swedish does in Finland and were on the school curriculum then Finnish children would gain a valuable insight to a culture belonging to their country. (Rodgers 2019a.)

Saamenkielisen kirjallisuuden haaste on kuitenkin se, että vaikka saamelaisia asuu Norjan, Ruotsin, Suomen ja Venäjän alueella vain noin 75 000–100 000, saamen kieliä on yhdeksän, ja näistä kuudella on virallisesti hyväksytty kirjakieli (Hirvonen 2010, 73; Rensujeff 2011, 20; Saamelaiskäräjät 2020). Suomessa saamelaisia on noin 10 000, joista noin 60 % asuu muualla kuin kotiseutualueellaan. Saamen kielistä kolmea, pohjois-, koltan- ja inarinsaamea puhutaan Suomessa, ja inarinsaamen puhujia on 300–400. (Rensujeff 2011, 21; Saamelaiskäräjät 2020). Kirjoituskieli onkin yksi syy siihen, ettei saamelaisen kirjallisuuden pääsy valtaväestön markkinoille ole ollut helppoa: vuosina 1912–2007 saamen kielistä suomen kielelle käännettiin hieman yli kymmenen teosta (Hirvonen 2010, 73).

Rodgersin tapaan myös Kuokkanen (2007, 152) toteaa, että suomalaiskoulujen oppikirjat eivät käsittele saamelaisuutta niin, että se näkyisi valtaväestön koululaisille itseisarvoisena osana suomalaista yhteiskuntaa. Saamelaisuuden näkymättömyys koulukirjoissa myös estää saamelaislapsia näkemästä itseään osana ympäröivästä yhteiskunnasta kerrottua virallista tarinaa (emt.). Hirvonen (2010, 101) toteaa puolestaan, ettei kirjoittaminen ole saamelaiskirjailijoille pelkästään viestintäväline, vaan sen avulla vähemmistöllä ja alistetulla kansanosalla on mahdollisuus tuottaa tietoa, jolla voidaan horjuttaa enemmistön valtarakenteita ja tuoda näkyville yksilöiden ja yhteisöjen kokemuksia ja selviytymisstrategioita.

Rodgersin ja tämän yhteistyökumppaneiden työ nostaa esiin monia itsestään selvinä pidettyjä rajoja, jotka ympäröivät ”suomalaista kaunokirjallisuutta”: kirjat yhdistävät kaksi kieltä, joista inarinsaame on äärimmäisen harvojen osaama ja paikallinen kun taas Englanti on yksi maailman puhutuimmista kielistä. Molemmat ovat kuitenkin Suomessa vähemmistökieliä. Lisäksi kirjat julkaisee aatteellinen yhdistys. Toisaalta, kuten Rodgers toteaa, jonkun pitäisi joka tapauksessa kirjoittaa saamenkielisiä tarinoita kielipesien tarpeisiin. Sosiaalisen kuulumisen näkökulmasta Rodgersilla siis on pääomaa – kirjoitus- ja kuvitustaitoa –, jota arvostetaan inarinsaamelaisessa yhteisössä, sekä affektiivinen suhde inarinsaamelaisuuteen perheensä kautta. Kirjoittaminen on toimintaa, joka kautta hän jatkuvasti aktiivisesti vahvistaa kuulumistaan yhteisöön.

KIRJOITTAMINEN KUULUMISEN VÄLINEENÄ

Teknologiat, diskurssit ja valta- ja tietoverkostot muodostavat rakenteita ja politiikkoja, jotka säätelevät yksilölle mahdollisia kuulumisen paikkoja: vaikka yksilö kokisi identifioituvansa tiettyyn ryhmään, siihen – kuten vaikka suomenkieliseen kirjallisuusinstituutioon tai laajemmin jonkin valtion kansalaisuuteen – kuulumisen ei ole kaikille mahdollista (Leppänen & Westinen 2017, 4; Lähdesmäki et al. 2016, 240–241). Siirtolaistaustaisia räppäreitä tutkineet Leppänen ja Westinen (2017, 3) määrittelevät kuulumisen monitahoiseksi prosessiksi, jolla on sekä sosiaalisia, diskursiivisia että affektiivisiä ulottuvuuksia. Kuulumisen sosiaalinen ulottuvuus viittaa siihen, kokeeko yksilö ”olevansa kotonaan” kulloisessakin sosiaalisessa ympäristössään, eli sopivatko hänen resurssinsa yhteen muiden ympäristön asukkaiden omaamien ja arvostamien resurssien kanssa. Kuulumisen sisältää myös yksilön käsityksen omasta sosiaalisesta paikastaan ja siitä, millaiseen toimintaan hän on valmis. Näin kuulumisen on yhteydessä subjektiviteettiin ja toimijuuteen: ympäristössä, johon yksilön toimintapotentiaali sopii, hän todennäköisemmin kokee kuulumisen tunnetta.

Kuulumisen affektiivinen ulottuvuus taas merkitsee tunnetason kiintymystä, ”kotona olemisen” ja ”turvallisuuden” tunnetta (Yuval-Davis, 2006, 197). Kuulumisen affektiivisuus sisältää myös kaipuun ja halun kuulua johonkin (Leppänen & Westinen 2017, 4). Tämän artikkelin kirjailijoiden kohdalla on varsin selvää, että työskentely kirjailijana tuottaa kummallekin kuulumista tiettyyn, perheen tai äidinkielen kieliyhteisön ulkopuoliseen yhteisöön: Rod-

gers käyttää kuvittajan ja kirjoittajan kykyjään inarinsamenkielisen yhteisön eduksi, Tynjälä kirjailijan lahjoaan kirjoittamalla tekstejä, jotka liittävät hänet lukijakontaktien kautta pääasiassa virtuaalimaailmassa toimivaan scifi-fandomiin.

Nykyhetken länsimaissa, jossa mahdollisia kuulumisen kohteita on etuoikeutetuimmille ihmisille tarjolla lähes loputtomiin, erityisen paljon niitä voi olla vapaaehtoisesti maasta toiseen muuttavilla, ”uuden elämän aloittavilla”. Myös he joutuvat kuitenkin usein kamppailemaan kuulumisen poliittisten ulottuvuuksien kanssa, sillä vielä kansalaisuuden saamisen jälkeenkin esimerkiksi riittämätön paikallisen kielen taito voi rajoittaa kuulumista tiettyihin ryhmiin. Kuuluminen edellyttää aktiivista toimintaa: usein ympärillä puhutun kielen haltuunottoa, kieliyhteisön osaksi tuleamista, sen osoittamista, että oma potentiaali sopii yhteen ympäristön odotusten kanssa. Erityisen näkyvästi näin on kirjailijoiden kohdalla, joiden mahdollisuus julkaista teoksia uudessa kotimaassaan on Suomessa vahvasti sidoksissa kykyyn työskennellä suomeksi tai ruotsiksi. Nina Hakalahti nosti jo vuonna 2007 esiin sen, että ”maahanmuuttajakirjailijoiden” marginaalisuus näkyy usein epätavallisina julkaisukanavina ja että maahanmuuttajan teksti etenee Suomessa harvoin kaupalliselle kustantajalle (Hakalahti 2007, 33–34). Vaikka ulkomaalaistaustaisten kirjailijoiden teokset ovat jonkin verran valtavirtaistuneet vuoden 2007 jälkeen digitaalisten julkaisukanavien, edullisempien omakustanteiden sekä yllirajaisen kustantamisen helpotumisen myötä, tämä pitää aineistoni perusteella pitkälti paikkansa edelleen. Kaupallisen kustantamon kautta julkaiseminen Suomessa taas on kynnys, joka on yleensä ylitet-

tävä, jotta pääsy institutionaaliseen kirjallisuuskäsitykseen nojaavalle kirjallisuuden kentälle olisi mahdollinen. Kustantamot valitsevat valtavasta määrästä käsikirjoituksia ne teokset, jotka päätyvät laajimmin markkinoitaviksi. Julkaiset teokset vaikuttavat myös siihen, keiden kirjallista työskentelyä julkiset ja yksityiset taiteen rahoittajat rahoittavat. Kotimaisten kustantamojen tekemät julkaisupäätökset ovat keskeisiä myös sen määrittelyssä, kenet hyväksytään esimerkiksi valtakunnallisten kirjailijaliittojen jäseniksi.

Aiemmassa väitöskirja-artikkelissani (Talaskivi 2020a) olen todennut, että kun on kyse äidinkieleltään muista kuin suomen-, ruotsin- tai saamenkielisistä kirjailijoista, jotka työskentelevät Suomessa, se, millä kielellä he kirjoittavat, on yleensä aktiivinen valinta, vaikka valinta olisi jatkaa kirjoittamista entisellä kielellä. Vain harva ulkomaa-laistaustaisista kirjailijoista vaihtaa kirjoituskieltä Suomeen muuttaessaan, vaikka suomeksi tai ruotsiksi kirjoittaminen olisi todennäköisin tapa luoda yhteys maantieteellisesti lähimpään kirjallisuusinstituutioon. Tärkeimpiä syitä siihen, että Suomeen muuttavat kirjailijat jatkavat työskentelyä äidinkielellään tai jollakin sen tasoisesti osaamallaan kielellä, näyttävät olevan kokemus ilmaisun helppoudesta tai valmiiksi luotu asema – hyvä kustantaja, yleisö, arvostettu asema – omankielisessä kirjallisuudessa. Näin on myös Tanya Tynjälän kohdalla. Jos kirjailija taas oli vaihtanut työskentelykieltä, tärkeimpiä syitä olivat pyrkimys kuulua suomen-, ruotsin-, englannin- tai espanjankieliseen kirjallisuuteen, halu irrottautua entiseen kirjoituskieleen liittyneistä negatiivisista kokemuksista tai hyödyntää uuden kielen tarjoamaa mahdollisuutta luoda uusia yhteyksiä tai aloittaa ”puhtaalta pöydältä”. Lee David Rodgersin tapa

aloittaa uudella kielellä puhtaalta pöydältä poikkeaa kirjailijoiden enemmistöstä: sen sijaan, että hän olisi luopunut omimmasta kielestään ja valinnut tilanne toisen, Rodgers on säilyttänyt englannin kielen tarjoamat mahdollisuudet mutta luonut uusia yhteyksiä inarinsaamelaisten yhteistyökumppaneidensa kautta.

Tämän artikkelin aiheena olevien kirjailijoiden asemassa kuulumisen moninaisuus on siis näkyvästi läsnä: perheeseen, sukuun ja henkilöhistoriaan liittyvänä samanaikaisena sosiaalisena ja affektiivisena kuulumisena lähtömaahan ja nykyiseen elinympäristöön, materiaalisimmillaan jonkin valtion kansalaisuutena näkyvänä poliittisena kuulumisena tai kuulumattomuutena sekä kirjailijan työhön liittyvinä risteävinä, kielellisinä, paikallisina, sosiaalisina ja materiaalisina kuulumisina, joita kirjailijat itse toiminnallaan tuottavat.

YLIRAJAISTA JA TRANSSOSIAALISTA KIRJAILIJANTYÖTÄ

Suomalaisen kirjallisuuden ylijärjaisuus on ilmiönä vanha (ks. Nissilä 2016, 27; Nissilä & Rantonen 2013, 55; Rantonen 2010, 165), ja esimerkiksi Suomessa vaikuttaneista saamelaiskirjailijoista Nils-Aslak Valkeapään, Niillas Holmbergin ja Inger-Mari Aikion teoksista merkittävän osan on julkaissut Norjan Kautokeinossa sijaitseva kustantamo DAT. Valtaosan vuosittain ilmestyvistä, lastenkirjat mukaan lukien, alle kymmenestä kustantamojen julkaisemasta saamenkielisestä kirjasta julkaisevat norjalaiset kustantamot (Hirvonen 2010, 73). Latinalaisessa Amerikassa

julkaiseva Tynjälä ja Inarissa julkaiseva mutta englanniksi kirjoittava Rodgers edustavat Hanna-Leena Nissilän ”uudeksi ylijarjaiseksi kirjallisuudeksi” nimittämää ilmiötä, jolla Nissilä (2016, 31) viittaa 2000-luvulla ilmestyneeseen maahanmuuttajataustaisten kirjailijoiden julkaisemaan kirjallisuuteen.

’Ylijarjaisuus’ käsitteenä on Suomessa vakiintunut kansainvälisessä tutkimuksessa käytetyn ’transnationaalisuus’-käsitteen käännökseksi (Grönstrand & al. 2016, 21). Siirtolaisuustutkija Steven Vertovecin määritelmän mukaan transnationaalisuudella viitataan ei-valtiollisten toimijoiden kuten yritysten, kansalaisjärjestöjen ja yksilöiden valtionrajat ylittäviin vuorovaikutuksen muotoihin ja kytköksiin, kun taas kansainvälinen viittaa kansallisvaltioiden väliseen toimintaan (Vertovec 2009, 3). Grönstrand kollegoineen (2016, 22) näkee ’ylisarjaisuus’-käsitteen heikkoutena sen, että se on avoin kaikenlaisten rajojen ja kategorioiden ylityksille, ja voi näin kaikkialle sopivana menettää täsmällisyytensä ajattelun työkaluna. Transnationaalisuus taas painottaa kansallisvaltioiden välisiä rajoja, joten esimerkiksi kielirajojen ylittämiseen, josta Lee David Rodgersin kaksikielisissä lastenkirjoissa on kyse, se ei sovi. Tässä artikkelissa ylijarjaisuus-käsitteen irrallisuus kansallisista rajoista on sen vahvuus, sillä siinä missä kummatkin artikkelin kirjailijat ovat saapuneet Suomeen valtionrajoja ylittäen, rajapinnat, joilla he täällä työskennellessään toimivat, ovat yhtä aikaa paikallisia, rajoja saamelaisuuden, suomalaisuuden ja ”muunmaalaisuuden” välillä; rajoja kielten – englannin, saamen ja suomen – välillä; rajoja erikielisten, espanjan- ja suomenkielisten, kirjallisuusinstituutioiden välillä; rajoja eri kirjallisuuden lajien – lastenkirjojen ja op-

pimateriaalien välillä, ja niin edelleen.

Sekä Tynjälän että etenkin Rodgersin työn luonne on kuitenkin niin monella tavalla perinteiset kirjallisuuden kategoriat unohtavaa, että 'ylirajaisuus' on käsitteenä lähes tarkoitteeton: ylitettäviä rajoja on niin paljon, että tarkempi syventyminen niiden toimintatapoihin ja niiden keskinäisten hierarkioiden ymmärtäminen edellyttää myös tarkempia käsitteitä. Grönstrand ja kumppanit (2016, 23) pohtivat maantieteilijä Ruben Gielinin 'transsosiaalinen'- ja 'translokaalinen'-termien soveltuvuutta kirjallisuudentutkimukseen, ja pitävät näiden vahvuutena sitä, että ne hylkäävät paikallisuuden erillisyyttä korostavan näkökulman. Tärkeää ei siis ole, *missä* erilaiset, eri tasojen verkostot kohtaavat vaan se, *että* ne tuottavat risteymän, jossa esimerkiksi tietynlainen kirjallinen tuotanto voi syntyä. "Siten esimerkiksi kirjailija voi asua ja kirjoittaa määrättyllä paikkakunnalla, olla internetin avulla yhteydessä kollegoihin ja lukijoihin ympäri maailman ja edustaa maataan ulkomaisessa mediassa", Grönstrand ja kollegat toteavat. (Emt. 2016, 24.)

Rodgersin ja Tynjälän ylirajainen työskentely, siinä tapauksessa, että "ylirajaisuuden" tarkkuus ei riitä ilmiön kuvaamiseen, on siis kuvattavissa ennen kaikkea transsosiaalisena toimintana – jolloin mikään mikro- tai makrotason verkosto ei nouse ensisijaiseksi vaan ne toimivat lomittain – ja translokaalisena – erilaisten verkostojen kautta muihin paikkoihin kytkeytyvänä. Kumpikin on rakentanut transsosiaalista työskentely-ympäristöään niiden motiivien pohjalta, jotka näkyvät heidän kuvauksissaan kirjailijaksi kasvamisesta: Rodgersia näyttää ohjanneen sekä ennen kirjailijaksi ryhtymistä että sen jälkeen pyrkimys käyttää kykyjään altavastajan asemassa olevien tukemiseen ja auttami-

seen, Tynjälää rakkaus kieleen ja tarinoihin sekä kokemus kirjailijan kutsumuksesta.

PÄÄTELMÄT

Tässä artikkelissa olen tutkinut kirjallisen työskentelyn sosiaalis-affektiivis-poliittista ympäristöä tilanteessa, jossa haastattelemi kirjailijat ovat – suomalaisen kirjallisuusinstituution sisältä katsoen – asettuneet suomalaisessa kontekstissa kirjallisuuden marginaaliin jatkamalla työskentelyä muilla kuin suomalaisen kirjallisuuden valtakielillä. Haastattelujen perusteella on ilmeistä, etteivät tässä artikkelissa esitellyt kirjailijat ole kirjoituskieltä tai julkaisustrategiaa valitessaan tietoisesti asemoineet itseään suhteessa suomalaiseen kirjallisuusinstituutioon saati tietoisesti valinneet paikkaa juuri suomalaisen kirjallisuusinstituution marginaalissa. Kuulumattomuus suomalaiseen kirjallisuuteen syntyy muiden kuin institutionaalisten tavoitteiden motivoiman työskentelyn sivutuotteena sen sijaan, että se olisi kummankaan kirjailijan päämäärä. Se ei kuitenkaan estä heidän valintojaan näyttämästä poliittisilta, kun niitä tulkitaan suomalaisen, historiallisesti kansallisvaltiokehyyseen kiinnittyneen kirjallisuusinstituution näkökulmasta.

Kirjailijoiden itsensä kertomuksia analysoimalla heidän valintansa on siis kuitenkin mahdollisuus nähdä toisin. Se, että he vaikuttavat tuottavan kuulumattomuutta valitsemalla Suomen kirjallisuusinstituution näkökulmasta ”väärän” kirjoitus- tai julkaisukielen, kääntyy nurin, kun nähdään, mihin kaikkeen tuo valinta heidät liittyy: Tynjälän latinalaisamerikkalaiseen nuortenkirjallisuuteen ja kan-

sainväliseen scifi-yhteisöön, Rodgersin inarinsaamelaiseen yhteisöön – kirjojen englanninkielisyys kun tuo yhteisölle taloudellista hyötyä, saamenkielisyys taas oppimateriaaleja saamen kieltä opiskeleville lapsille. Tynjälän kertomus sisältää runsaasti kuvauksia kirjoittamisesta kuulumisen välineenä, ja vaikka hän itse ei erityisesti korosta kirjoituskielen roolia, espanjaksi kirjoittaminen pitää yhä yllä suhdetta ensimmäisiin tarinoista lumoutumisen kokemuksiin: Amazonin isoätien kertomuksiin, maagiseen realismiin, kirjallisiin idoleihin.

Verrattuna Tynjälään Rodgersin kertomuksessa taas korostuvat kuulumattomuuden kokemukset: taiteesta kiinnostuneen lapsen ja nuoren ulkopuolisuuden tunne työväenluokkaisessa lapsuudenperheessä ja koulussa, joka ei kyennyt pitämään yllä kiinnostusta lukemiseen. Rodgersin kuulumisen kokemukset liittyvät paitsi kirjoittamiseen, myös auttamiseen ja ilon tuottamiseen: palkitsevaan työhön sairaalassa ja etenkin taiteen tuomiseen lastenosastolle. Oppimateriaalien tuottaminen saamenkielisiin kielipeisiin näyttää olevan osa samaa jatkumoa: inarinsaamelainen yhteisö on Rodgersin sosiaalinen ja affektiivinen kuulumisen kohde, ja kirjoittaminen on aktiivista toimintaa kuulumisen tunteen vahvistamiseksi.

Kun kirjailija muuttaa Suomeen, hän joko jatkaa kirjoittamista ensimmäisellä tai muulla vahvalla kielellään tai vaihtaa kirjoituskielekseen suomen, ruotsin tai muun julkaisemisen kannalta tarkoituksenmukaisen kielen. Samalla hän tulee yleensä tehneeksi valinnan siitä, mihin kirjallisuuteen hän haluaa kuulua. Julkaisukieli on kirjallisuudessa sekä keskeinen sisään tai ulos sulkeva tekijä että säie erilaisen keskenään risteävien sosiaalisten, affektiivisten ja ma-

teriaalisten kuulumista tuottavien tekijöiden verkostossa. Sekä Tynjälän että Rodgersin työskentely on kuvattavissa transsosiaalisenä tai translokaalisena toimintana, jossa julkaisukielen luomat ylijärjetykset yhteydet ovat keskeisiä, mutta niissä ovat myös kirjailijan työtä motivoivat arvot kuten yhteisöllisyyden tai perusoikeuksien edistäminen ja emotionaaliset kuulumisen kohteet kuten perhesiteet. Tällöin olennaista ei ole se, mikä on se paikka, jossa verkoston osat kohtaavat, vaan se, että ne kohtaavat ja mahdollistavat tietynlaisen tuotannon syntymisen.

FM, YTM KATRI TALASKIVI *tekee Jyväskylän yliopiston kirjallisuuden oppiaineessa väitöskirjaa muiden kuin suomen-, ruotsin- ja saamenkielisten kirjailijoiden asemasta suomalaisessa kirjallisuusinstituutiossa. Väitöskirjatyöskentelyä rahoittaa Koneen Säätiö.*

LÄHTEET

- Baghbani, K. 2010. *Rajattomia kuvitelmia*. Helsinki: Kulttuurikeskus Caisa.
- Domokos, J., Grönstrand, H., Abu-Hanna, U., Grund, S., Nissilä, H-L., Ståhlberg, S. 2016. *Maaailma kotona. Kohtaamisen opas*. Varna: Lecti Book Studio.
- Forss, Z. 2018. *Syytön harppuuna. / Arpón sin culpa. / Unguilty harpoon*. Kerava: Rosetta Versos.
- Grönstrand, H., Kauranen, R., Löytty, O., Melkas, K., Nissilä, H-L. & Pollari, M. 2016. Ylirajainen kirjallisuudentutkimus ja deteritorialisoiva lukutapa. Teoksessa Grönstrand, H., Kauranen, R., Löytty, O., Melkas, K., Nissilä, H-L. & Pollari, M. (toim.) *Kansallisen katveesta. Suomen kirjallisuuden ylirajaisuudesta*. Ss. 7–37. Helsinki: SKS.
- Hakalahti, N. 2007. Kotimainen maahanmuuttajakirjallisuus. Teoksessa Marjo Mela & Pirjo Mikkonen (toim.): *Suomi kakkonen ja kirjallisuuden opetus*. Helsinki: SKS.
- Hirvonen, V. 2010. Saamelainen kirjallisuus ja pohjoinen ulottuvuus. Teoksessa Rantonen, Eila (toim.): *Vähemmistöt ja monikulttuurisuus kirjallisuudessa*. Tampere: Tampere University Press.
- Kuokkanen, R. 2007. Saamelaiset ja kolonialismin vaikutukset nykypäivänä. Teoksessa Joel Kuortti, Mikko Lehtonen ja Olli Löytty (toim.): *Kolonialismin jäljet. Keskustat, periferiat ja Suomi*. Ss. 142–155. Helsinki: Gaudeamus.
- Leppänen, S. & Westinen, E. 2017. Migrant rap in the periphery : performing politics of belonging. In L. P. Moita-Lopes, & M. Baynham (Eds.), *Meaning Making in the Periphery* (pp. 1-26). AILA Review, 30. John Benjamins Publishing Company. [doi:10.1075/aila.00001.lep](https://doi.org/10.1075/aila.00001.lep)
- Lähdesmäki, T., Saresma, T., Hiltunen, K., Jäntti, S., Sääskilahti, N., Vallius, A. & Ahvenjärvi, K. 2016. "Fluidity and flexibility of 'belonging': Uses of the concept in contemporary research." *Acta Sociologica. Journal of the Nordic Sociological Association* 59(3):233–247.
- Nissilä, H-L. 2016. *Sanassa maahanmuuttaja on vähän kitkerä jälkimaku. Kirjallisen elämän ylirajautuminen 2000-luvun alun Suomessa*. Akateeminen väitöskirja. Oulu: Acta Universitatis Ouluensis.

- Nissilä, H.-L. & Rantonen, E. 2013. Kansainvälistyvä kirjailijakunta. Teoksessa Mika Hallila, Yrjö Hosiainluoma, Sanna Karkulehto, Leena Kirstinä ja Jussi Ojajarvi (toim.): *Suomen nykykirjallisuus 2: Kirjallinen elämä ja yhteiskunta*. Helsinki: SKS.
- Rantonen, E. 2010. *Maahanmuuttajat ja kirjallisuus Suomessa ja Ruotsissa*. Teoksessa Eila Rantonen (toim.) *Vähemmistöt ja monikulttuurisuus kirjallisuudessa*. Tampere: Tampere University Press.
- Rensujeff, K. 2011. *Käsin, sävelin, sanoin ja kuvin. Saamelaiset taiteilijat Suomessa*. Taiteen keskustoimikunta, tutkimusyksikön julkaisuja N:o 38. Helsinki: Taiteen keskustoimikunta.
- Sivuvälo. 2014. *Sivuvälo. Onko tämä suomalaista kirjallisuutta?* Helsinki: Radiator, Sivuvälo & Into Kustannus.
- Talaskivi, K. 2020a. Äidinkieli ja kuuluminen Suomen muunkielisten kirjailijoiden kielivalinnoissa. *Kulttuurintutkimus*, 36(2), 3-13. Noudettu osoitteesta <https://journal.fi/kulttuurintutkimus/article/view/94447>
- Talaskivi, K. 2020b. *Ammattitaiteilijuus ja kirjailijana olemisen ehdot muunkielisten kirjailijoiden näkökulmasta*. Hyväksytty julkaistavaksi.
- Tapola, K., Chalabee, A. & Durubi, M. (2020). *Sinä sinä olet*. Helsinki: Teos.
- Tompuri, V. (toim.) 2017. *Suomalaisia saunanovelleja*. Rajamäki: Aviator Kustannus.
- Vertovec, S. 2009. *Transnationalism*. London & New York: Routledge.
- Yuval-Davis, N. 2006. Belonging and the politics of belonging. *Patterns of Prejudice* 40(3): 197–214.

LEHTIARTIKKELIT

- Hiilamo, E.-A. 2018. ”Henriikka Rönkkönen ei kelvannut Kirjailijaliiton jäseneksi – Teosten kirjallinen laatu vaikuttaa jäseneksi pääsyyn, mutta virallista mittaristoa ei ole.” *Helsingin Sanomat* 22.10.2018. Saatavilla osoitteessa <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000005872749.html> Haettu 10.9.2020.
- Hirvonen, V. 2020. Lasten- ja nuortenkirjojen Saamenmaa. Vuoro-

SCRIPTUM 2/2020

puhelua historian, luonnon, myyttien ja identiteetin kanssa. *Onniammi* 2/2020. Tampere: Lastenkirjainstituutti.

Saarikoski, S. 2020. ”Suomessa pääsee yhä kyökin kautta eliittiin.” *Helsingin Sanomat* 20.8.2020. Saatavilla osoitteessa <https://www.hs.fi/mielipide/art-2000006606930.html> Haettu 10.9.2020.

Sivuvälo 2014. *Sivuvälo. Onko tämä suomalaista kirjallisuutta?* Helsinki: [Radiador], Sivuvälo, Into Kustannus.

Spåra, S. 2017. ”50 vuotta täyttänyt Juha Vuorinen ei vieläkään saa tunnustusta kirjailijana – ’Näytöt eivät riitä’” *Iltalehti* 31.3.2017 Haettu 10.9.2020.

INTERNET-LÄHTEET

Saamelaiskäräjät 2020. Saamelaiset Suomessa. <https://www.samedigi.fi/saamelaiset-info/> Haettu 11.9.2020.

Tilastokeskus 2020. Vieraskieliset. <https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/vieraskieliset.html> Haettu 11.9.2020.

AINEISTO

Rodgers 2017a. Vastaus Webropol-kyselyyn 3.5.2017.

Rodgers, L. 2017b. *SKS KIA. Lee David Rodgersin kirjailijahaastattelu 2017*. Haastattelija Katri Talaskivi. KIAÄ2017:36-39.

Rodgers, L. 2019a. 16.4.2019.

Rodgers, L. 2019b. 2.6.2019.

Rodgers, L. 2019c. 9.6.2019.

Tynjälä 2017a. Vastaus Webropol-kyselyyn 28.3.2017.

Tynjälä, T. 2017b. *SKS KIA. Tanya Tynjälän kirjailijahaastattelu 2017*. Haastattelija Katri Talaskivi. KIAÄ2017:25.

Tynjälä, T. 2019a. 26.3.2019.

Tynjälä, T. 2019b. 8.4.2019.

SCRIPTUM 2/2020

Tynjälä, T. 2019c. 6.5.2019.

Tynjälä, T. 2019d. 31.5.2019

LIITE I: TANYA TYNJÄLÄN JULKAISUJA

Itsenäiset teokset:

Ada Lyn (2018)

Editorial Norma

(Ir)Realidades (2017)

Edita el Gato descalzo, Lima–Perú

Sum (2012)

Editorial Micrópolis, Lima – Perú

Lectora de sueños (2012)

Editorial Norma, Lima – Perú

Cuentos de la Princesa Malva (2008)

Editorial Norma, Lima – Perú

La Ciudad de los Nictálopes (2003)

Editorial Norma, Bogotá – Colombia

Antologiat:

The Valancourt book of International Horror Stories (2020)

“The Collector”. Valacourt. USA

Insólitas (2019)

“La coleccionista”. Páginas de espuma. Espanja

Los cuentos que Pessoa no escribió (2018)

“Trinidad”. Huso Editores. Espanja

Suomalaisia saunanovelleja (2017)

”Rituaali”. Aviador Kustannus. Suomi.

Maaailma Kotona (2016)

”La ciudad/The city”. Lecti Book Studio. Helsinki, Suomi.

Around the world in more than 80 scifi stories (2016)

“La conspiración.” (Compilador: Erik Schreiber). Editorial Saphir. Stahl – Saksa

Marty Llega. Cuentos Peruanos sobre Viajes en el tiempo (2015)

“Todo tiempo pasado fue mejor”. Edita el Gato Descalzo. Lima – Peru

Se vende Marcianos (2015)

«La casa de la rue de l'Erable». Ediciones Altazor. Lima – Peru

Un muerto camina entre nosotros (2014)

«99», kertomus. (Compilador Hermán Antoche Intili). Edita el Gato Descalzo, Lima – Peru

Habitación 201. (2013)

“Ceci n'est pas une ponme”, kertomus. (Compiladores José Donayre y David Roas). Ediciones Altazor. Lima – Perú

Somos libres antología de literatura fantástica y ciencia ficción peruana. (2012)

«Un crudo infierno»,tarina (Compilador Germán Atoche Intilli). Edita el Gato Descalzo. Lima – Perú

Los terroríficos cuentos de Raxnarín (2012)

“La promesa”. Tarina (Compilador Rubén Serrano. Colección Taradaña, Ediciones Saco de huesos. Madrid – España)

Circo de Pulgas: Minificción peruana (2012)

“El hombre-roca.” Tarina (compilador Rony Vásquez Guevara. Editorial Micrópolis. Lima – Perú)

Abuelas hispanas: desde la memoria y el recuerdo. 2012

“Cuando el muerto recoge sus pasos”. Tarina. (Compiladoras: Marina Llorente e Ilia Casanova-Marengo.) Ediciones Torrezoas. Madrid – España

Antología tributo a Violeta Parra. (2011)

“Esencia infernal”. Runo. (Compilador: Jaime León Cuadra.) Ediciones Monsieur James. Canadá

Републикация (Replicación). (2011)

“Leyenda”. Tarina (Compilador: Khristo Poshtakov.) Editorial Lingueya. Bulgaria

Grageas 2, más de cien cuentos breves hispanoamericanos. (2010)

“El hombre roca”(Compilador: Sergio Gaut vel Hartman. Ediciones Desde la Gente.) Buenos Aires – Argentina

Antología de la conciencia social. (2010)

Poemas diversos (Compilador: Osvaldo Torres Santiago.) Editorial Letras de América. USA.

Antología del poeta y artista virtual. (2010)

“Sum’ prosa poética y un poema sin título”. (Compilador: Jaime León Cuadra). Ediciones Monsieur James. Canadá

Rajattomia kuvitelmiä. (2010)

Poemas diversos en español y finés (Compilador: Kiamars Baghban). Ediciones del Centro Cultural - Caisa Kansainvälinen kulttuurikeskus Caisa. Helsinki-Finlandia

Discuentos. Cuentos infantiles sobre la discapacidad (2009)

“Tiputí” (Compilador: Rubén Serrano.) Ediciones el gato de cinco patas. Madrid-España

La estirpe del sueño (2009)

“El enkeli” Proosaruno. (Compilador: Gonzalo Portals.) Ediciones el Lamparero Alucinado. Lima-Perú)

Breves, brevísimos. Antología de la minificción peruana (2006)

“El resucitador de estrellas” Texto en prosa poética. (Compiladora: Giovanna Minardi. Ediciones el Santo Oficio)

Canto a un prisionero (2005)

Runoja. (Editorial antiimperialistas de América.) Ottawa-Canadá.

Lisäksi runsaasti julkaisuja kirjallisissa aikakauslehdissä.

LIITE 2: LEE DAVID RODGERSIN JULKAISUJA

Sarja *Eight seasons of Lapland*

Saammâl já meeci kunâgâs/Sammeli and the King of the Forest (2013).

Inari: Anaraskiela servi ry.

Saammâl já wossâmus sierâpeivi / Sammeli and the First Toy Day (2014).

Inari: Anaraskiela servi ry.

Saammâl já juovlâlisto/Sammeli and the Christmas List (2014). Inari:

Anaraskiela servi ry.

Saammâl já Kuoskkârigâs / Sammeli and the Dipper (2015). Inari: Anar-

askiela servi ry.

Saammâl ja ja kozzsaplig / Sammeli and the Lemming (2014). Inari:

Anaraskiela servi ry.

Saammâl já čuoška / Sammeli and the Mosquitoes (2019). Inari: Anar-

SCRIPTUM 2/2020

askiela servi ry.

Inari: Anaraskiela servi ry. julkaissee kaksi viimeistä *Eight seasons of Lapland* -sarjan Sammeli-kirjaa vuonna 2020.